

Høringsinnspill fra Norsk bibliotekforening til kommunal- og forvaltningskomiteen

Høring: [Statsbudsjettet 2025 \(kapitler fordelt til kommunal- og forvaltningskomiteen\)](#)

Høringsnotat fra Norsk bibliotekforening

Norsk bibliotekforening (Nbf) organiserer fag- og forskningsbibliotek, skolebibliotek og folkebibliotek over hele landet. Til sammen utgjør det grunnstammen for tilgang til kunnskap, informasjon og læring gjennom et helt livsløp.

I 2023 var det 633 folkebibliotek over hele landet, med 2610 ansatte. Disse tok imot 26,1 millioner besøkende, gjennomførte arrangementer med 1,66 millioner deltakere. I 2023 var det 12,6 millioner utlån av fysiske bøker (opp 3% fra 2019), og 1,5 millioner e-bøker og lydbøker (nedgang).

Kommuneramme

Kommunesektoren mangler allerede rundt 10 milliarder kroner i år, ifølge KS. Dette går utover tjenestene kommuner og fylkeskommuner har ansvar for. Samtidig viser rapporter fra Telemarksforskning og Kulturdirektoratet at det satses på kultur, og at kommunesektoren ser verdien av levende, sterke lokalsamfunn i tillegg til kunstens egenverdi.

Folkebibliotekene er avhengige av kommuneøkonomi for å levere gode tjenester, og være et godt sted i lokalmiljøet. Som møteplass og kunnskapsinstitusjon er bibliotek viktige for å skape gode, bærekraftige lokalsamfunn.

Medier

For at folkebibliotekene skal oppfylle sin formålsparagraf om å “fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet”, og “å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet” er det en forutsetning at bibliotekene har budsjetttrammer som gjør det mulig å kjøpe inn medier for å fylle hyllene. Det har vært en reell nedgang i bibliotekenes medieregnskap på tvers av formater. Det var dobbelt så høyt i 1987 som i 2021 (https://innlandetfylke.no/_f/p1/i5797a231-837f-41ec-a531-ee23897e428a/folkebibliotekloven-2014-hva-for-te-den-til.pdf). Stram kommuneøkonomi vil framover føre til ytterligere kutt.

Bibliotekene skal sikre tilgang til informasjon og kunnskap, og da må dette finnes på bibliotekene. Styrking av mediebudsjetter er også avgjørende for å sikre en helhetlig og bærekraftig litteraturpolitikk, for hele feltet. Det er behov for en styrking av bibliotekenes budsjetter for å tilby relevant og oppdatert bøker på alle formater til landets befolkning.

Bemanning og oppgaver

Bøker og andre medier som kjøpes inn må også formidles. Gjennom aktiv formidling vil flere få mulighet til å oppdage bøker og medier som finnes i bibliotekene. Denne oppgaven er under press.

Folkebibliotekene er en viktig kulturaktør lokalt, men oppfyller også flere andre oppgaver som kommunenorge er avhengige av. I en undersøkelse svarte 34% av de spurte at de er blitt tillagt andre oppgaver ved siden av regulær bibliotekdrift ([Folkebibliotekene i Norge 2024 - Statusrapport om bemanning og kvalitet \(innlandetfylke.no\)](#)).

Dette er blant annet servicetorg, BUA, billettsalg, innbyggertorg, utlån av utstyr, turistinformasjon, organisering av andre kulturtilbud i kommunen, gjennomføring av valg, lokalhistorisk arkiv og andre ting.

Bibliotekene løser en rekke oppgaver i lokalmiljøene, i tillegg til å bidra til å løse utfordringer knyttet til blant annet utenforskap, integrering, ensomhet, folkehelseproblematikk, lesing og ytringsfrihet.

Tildeling av andre oppgaver skjer dels styrt ved at bibliotekene blir tillagt nye oppgaver, og dels som et resultat av at andre offentlige tjenester innskrenker sine publikumstjenester. Resultatet er like fullt større press på bibliotekene.

Samtidig har antall årsverk i folkebibliotek hatt en nedgang. (Se tall for 2013 - 2021, målt i antall årsverk pr innbygger ([folkebibliotekloven-2014-hva-for-te-den-til.pdf \(innlandetfylke.no\)](#))).

Folkebibliotekenes mulighet til å tilby gode tjenester både innenfor demokrati, kultur og litteraturformidling, i tillegg til å løse andre oppgaver i kommunene blir en nær umulig oppgave, og ender opp med tap i begge ender.

For å kunne være en møteplass, og bidra i å utvikle gode lokalmiljøer og løse en del av de massive oppgavene kommunenorge står ovenfor, er bibliotekene også avhengige av økt tilskudd over kommunerammen for å styrke bibliotekene. I 2023 hadde over 100 kommuner 1 eller færre årsverk på folkebiblioteket. Det er behov for å styrke bibliotekenes ressurser og bemanningssituasjon, i tillegg til medieinnkjøp.

Forslag til merknad: Komiteen viser til kommunenes utfordrende situasjon, og folkebibliotekenes avgjørende rolle for å tilby gode tjenester og bidra til å utvikle gode lokalmiljøer. Komiteen ber regjeringen bevilge 250 mill. kroner over kommunerammen, for å styrke folkebibliotekene.

Digitalisering

Regjeringen viser i Statsbudsjettet til oppfølging av digitaliseringsstrategien, der Norge skal bli “verdens mest digitaliserte land”. Samtidig omtales 850.000 som digitalt sårbare. I strategien slås det fast at “bibliotekene er en del av samfunnets digitale motstandskraft”, og at “folkebibliotekene bidrar til å fremme digital inkludering, blant annet ved å gi innbyggere med lav digital kompetanse veiledning og opplæring i grunnleggende digitale ferdigheter”.

Dersom bibliotekene skal være en reell del av regjeringens digitaliseringspolitikk må dette følges opp med midler og ressurser til å gjennomføre tiltak. Folkebibliotekene opplever et stadig større press, også fordi andre etater, institusjoner og offentlige aktører i økende grad digitaliserer egne tjenester, samtidig som de innskrenker egne publikumstjenester. Folkebibliotekene er åpne og tilgjengelige, og mer besøk og behov for digital veiledning gir et økt press på bibliotekene.

Forslag til merknad: Komiteen ser viktigheten av å inkludere bibliotek, og ber regjeringen konkretisere og innlemme bibliotek konkret i utformingen av digitaliseringspolitikk framover.

Kap. 553 Regional- og distriktutvikling, Post 60 Kompetanse og arbeidskraft i distrikta

Tilskudd til studiesenter

Nbf støtter regjeringens forslag om å legge til rette for flere studiesentre. Gode samarbeid med bibliotek ville gjøre denne satsingen enda bedre, og vil kunne oppnå flere effekter. Utdanning skal være tilgjengelig for alle - gjennom hele livet, og det er mange gode fordeler med et fleksibelt utdanningstilbud. Regjeringens ferske budsjett slår fast at det skal satses på denne typen utdanning. Studentene vil dermed trenge tilrettelegging for sitt studieløp der de bor. Det må samarbeides mer mellom de sentrale utdanningsinstitusjonene, studiesentrene og lokale kunnskapsinstitusjoner som folkebibliotek.

Universitets- og høyskolebibliotek jobber hver dag med veiledning, kildekritikk, informasjonstjenester, kurs i søk og referanser, og andre tilbud som studenter trenger for å komme trygt gjennom et studieløp.

Folkebibliotekene utgjør allerede en god spredning geografisk, og har en etablert infrastruktur som kan benyttes. Folkebibliotek opplever et økt tilfang av studenter i de områdene der det opprettes desentraliserte utdanninger. Studentene bruker folkebibliotek både som et egnet lokale til å studere og lese, som et sted med fasiliteter som printere, studieplasser osv., for å finne litteratur, fjernlån, veiledning i litteratursøk og andre spørsmål.

Et studiebibliotek er å forstå både som et fysisk sted og ulike bibliotekstjenester som er dedikert og tilrettelagt til studenter. I prosjektet "Studenttjenester i folkebibliotek" har Senja kommune høstet viktige og gode erfaringer med et formelt samarbeid mellom folkebibliotek og studiesenter (<https://bibliotekutvikling.no/nyheter/folkebibliotek-legger-til-rette-for-fleksibel-utdanning-der-folk-bor/>). Her har Senja bibliotek sammen med UiT og det lokale studiesenteret sammen har tilrettelagte for studenttjenester med fysiske lesesalsplasser, veiledning og nødvendig faglitteratur på sitt folkelokale bibliotek.

Midlene til studiesentre forvaltes av fylkeskommunene. Fylkeskommunene bør derfor også se disse i sammenheng med fylkesbibliotek, kompetanseheving og tiltak på fylkeskommunalt nivå.

Forslag til merknad: Tilskudd til studiesenter som samarbeider med lokale folkebibliotek om tilrettelegging for studenttjenester lokalt skal prioriteres av fylkeskommunene for utdeling av midler under Kap.553, post 60.